

VEHB BİN MÜNEBBİH'İN RİVAYETİNE DAYANAN BİR MESNEVÎ: DÂSİTÂN-I ERVE HATUN

Bünyamin TAN*

ÖZET

İslam tarihinin ilk dönemlerinde Ka'b Al-Ahbar ve pek çok Yahudi asıllı kişinin Müslüman olup hadis ve tefsir bilimleriyle alakadar olmasıyla İslam kültürüne pek çok İsrâ'iliyat unsuru girmiştir. Bunların birçoğu Tevrat kökenli hikâyeler olup bazıları da Yahudiler arasında anlatıla gelen ibret ve ders vermek amacıyla oluşturulmuş dinî hikâyelerdir.

Yahudi asıllı ilk dönem âlimlerin İslam kisvesi altında bu hikâyeleri tefsir bilimine sokmalarıyla tefsirde İsrâ'iliyat dönemi başlamıştır. Bu âlimlerden biri de Vehb bin Münebbih'dir. Vehb bin Münebbih, İslam tarihinde pek çok hikâye rivayet etmekle tanınmaktadır. Bu hikâyeler tanınmış pek çok Müslüman tarihçi tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Bu Müslüman âlimlerin başında Taberi ve Mes'udi gibi isimler gelmektedir. Vehb bin Münebbih'in rivayet ettiği hikâyelerden biri de Erve hikâyesidir. Bu hikâye pek çok değişik versiyonuyla İslam kültüründe aktarıla gelmiştir.

Türk edebiyatında ise sadece iki örneğine rastlanılmaktadır. Bunlardan birincisi 17. yüzyılda yaşamış olan Bilâl isimli şairin eseri olup bir diğeri yazarı bilinmeyen bir "halk tipi mesnevî" örneğidir. Bu makalede öncelikle Vehb bin Münebbih'in tarihî kişiliği anlatılmaya çalışılmıştır. Onun nereden geldiği ve ailesinin hangi kökenden olduğu saptanmıştır.

Mesnevînin nüshasının tavsifi yapılmıştır. Daha sonra mesnevînin şekil ve muhteva özellikleri incelenmiştir. Ayrıca Bilâl'in Kıssa-ı Erve isimli eseriyle karşılaştırması da yapılmıştır. Sonuç kısmında da eser hakkındaki genel değerlendirmeye yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vehb bin Münebbih, İsrâ'iliyat, rivayet, hikâye, mesnevî, Klasik Türk Edebiyatı.

BASED ON THE NARRATION OF WAHB BIN MUNABBİH, A MATHNAWI: DASITAN-I ERVE HATUN

ABSTRACT

Ka'b Al-Akhbar the early history of Islam, and many Muslims and people of Jewish descent sciences of hadith and tafsir İsrâ'iliyat element of concern in many Islamic culture came into being. Many of them

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: bunyamin.benyamin.benjamin@gmail.com

originated in the Old Testament stories, some of which are among the Jews recited religious stories were created in order to give the lesson and course.

The stories of the early scholars of Jewish descent interpretation of Islam under the guise of science of this period sokmalarıyla İsrâ'iliyat tafsir started. One of these scholars is Wahb bin Munabbih. Wahb bin Munabbih, narrated the history of Islam While many stories are recognized. These stories are used as a source recognized by many Muslim historians. This is the beginning of the Muslim scholars are names like Al-Tabari and Mas'udi. One of the stories narrated by Wahb bin Munabbih's Erve story. Islamic culture has been transferred to many different versions of this story.

Encountered only two instance of Turkish literature. The first of these 17, is the work of the poet who lived in another century, author unknown, Bilal called a "folk-type mathnawi" example. Wahb bin Munabbih's worked primarily explained by the historical personality of this article. Its origins come from and what were his family.

Copy of the transaction is characterized mathnawi's made. Then mathnawi's form and content were examined. In addition, a comparison of his work was named Bilal Kissa-i Erve. At the conclusion of the overall evaluation of the work place.

Key Words: Wahb bin Munabbih, İsrâ'iliyat, narrative, story, mathnawi, Classical Turkish Literature.

1.GİRİŞ

Vehb bin Münebbih, 645 yılında San'a şehrinde doğmuş olup yine aynı şehirde 741 yılında vefat etmiştir. Müslümanlığa geçen babası Münebbih İbn Kamil adını almıştır. Babası Fars kökenli olup anne tarafından Yemenli'dir. Kardeşi Hamam İbn Münebbih de hadis ilmiyle alakadar olmuş ve pek çok hadis rivayet etmiştir. Hayatı boyunca Emevî Devleti'nde çokça itibar görmüş ve devlet kademelerinde bulunmuştur. Çokça kitap okuyan ve pek çok hikâye rivayet eden bir kişi olarak tanınmaktadır. Ahmed ibn Hanbel ve İbn Hacer Eskalani ondan 'güvenilir' diye bahsetmektedir.¹

Yahudi kökenli olup İslam kültürüne İsrailiyat rivayetlerini sokanlardan biri de odur. Peygamberler tarihi üzerine pek çok kitap okumuş olup çeşitli hikâyeler rivayet etmiştir. Bu sebeple "râvî" diye anılmaktadır. Pek çok Müslüman âlim onu güvenilir kabul etse de İbn Haldun onun yalancı olduğunu belirtmiştir. *Kısasü'l-Enbiya* ve *Kitabü'l-İsrâ'iliyat* isimli eserleri oldukça meşhur olup *Al-tıbr al-Masluk* isimli eserin de ona ait olduğu öne sürülmektedir. Bu eserde pek çok değişik hikâyenin yer aldığı söylenmektedir. Tıpkı Yahudi asıllı Ka'b al-Ahbar gibi hadis rivayetlerinde bulunmuştur². Ayrıca peygamberler tarihiyle alakalı olarak Taberî ve Mes'ûdî başta olmak üzere pek çok Müslüman tarihçi ve âlimin kendisinden rivayetler ve efsaneler naklettiği bilinmektedir. Ayrıca eski Yahudi anlatılarını da İslam kisvesi altına sokarak rivayet etmiştir.³

¹ <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/14748-wahb-ibn-munabbih-abu-abd-allah-al-sana-ani-al-dhimari>, [Erişim Tarihi: 01.03.2013].

² <http://www.islamic-awareness.org/Hadith/Ulum/israel.html>, [Erişim Tarihi: 01.03.2013].

³ <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/14748-wahb-ibn-munabbih-abu-abd-allah-al-sana-ani-al-dhimari>, [Erişim Tarihi: 01.03.2013].

Vehb, pek çok hikâye rivayet etmiş olup kendisine isnat edilen hikâyelerin olduğu da bilinmektedir. Erve Hatun hikâyesi de bunlardan birisidir.

2.Mesnevî'nin Nüshası:

Kütüphanelerde yaptığımız katalog taramaları sonucu yalnız bir nüshaya ulaşılmıştır. Mesnevînin bu tek nüshası İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde bulunmaktadır.

Dasitan-ı Erve Hatun – Şevket Rado Yazmaları
Demirbaş Numarası: ŞR_000212/10
Yapraklar: 104a-109a
Satır Sayısı: 13⁴

Katalogda satır sayısı 13 olarak verilmiş olup yazma nüsha incelendiğinde satır sayısının 15 olduğu görülmüştür. Eserin içinde bulunduğu mecmuada müstensih adı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

3.Mesnevînin İncelenmesi:

Mesnevî, Âmil Çelebioğlu'nun deyimiyle "halk tipi mesnevî" grubuna girmektedir. Dili oldukça sade olup süslü ve sanatlı bir dilden uzak, halkın anlayabileceği bir dil kullanılmıştır. Aruz vezninin fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün kalıbıyla yazılmış olup 168 beyit ihtiva etmektedir. Mesnevînin başında besmele bulunmamakta ve giriş kısmında Allah'a hamd ve Hz. Muhammed'e övgü de yer almamaktadır. 3. beyitte hikâyenin kimden rivayet edildiği belirtilmektedir:

Vehb bin Münebbih der bir hikâyât
Beyân iderem hak dilerse 'inâyet

4-166. beyitlerde hikâye anlatılmakta olup 167. ve 168. beyitlerde yazan, okuyan ve dinleyen için Allah'tan rahmet dileğinde bulunulur. Ayrıca yazan için Fatıha isteğinde bulunulur.

Pek çok beyitte vezin hataları ve kafiye sorunu bulunmaktadır. Üzerinde yapılacak metin tamiri sonucu esere fazlaca müdahale edileceğinden ve eserin orijinal halini korumak sebebiyle metin tamiri yapılmamıştır. Eser orijinal haliyle sunulmuştur.

Erve Hatun hikâyesinin bir versiyonu Muhammet Kuzubaş tarafından yayımlanmıştır.⁵ Yayımlanan bu hikâye Oflu Bilâl Efendi'ye ait olup 18. yüzyılda yazılmıştır. Muhammet Kuzubaş, makalesinde hikâyenin bu versiyonunun matbu olarak yayımlanmış metninden yararlanarak çalışmasını yapmıştır. Yayımladığı metin Fatih Millet Kütüphanesi'nde yer almaktadır:

Kıssa-i Erve – Müteferrika Bölümü
Demirbaş Numarası: AEMtf07175/2
Sayfalar: 93-120⁶

Yayımlanan bu nüsha ile üzerinde çalıştığımız el yazma metin arasında pek çok fark bulunmaktadır. Kuzubaş'ın metni hem mesnevî hem kaside nazım şekilleriyle yazılmış olup iki farklı aruz vezni kullanılmıştır. Ayrıca eserin dili süslü ve sanatlı olup beyit sayısı 374'tür ve son beyitte şairin mahlası da bulunmaktadır.⁷ Üzerinde çalıştığımız eser ise "halk tipi mesnevî" grubuna girmekte olup müellifi belli değildir. Dili oldukça sadedir ve 168 beyit ihtiva etmektedir. Ayrıca eserde sadece bir aruz vezni kullanılmıştır.

⁴ <http://katalog.iae.org.tr/>, [Erişim Tarihi: 01.03.2013].

⁵ Muhammet KUZUBAŞ, **Klasik Türk Edebiyatında Kadına Bakışın Farklı Bir Örneği: Kıssa-i Erve**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2010, Volume: 3, Issue: 13, s. 167-187.

⁶ <http://78.181.100.70/yordam.htm>, [Erişim Tarihi: 01.03.2013].

⁷ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 168-186.

İki eser arasında yalnız şekli açıdan değil içerik açısından da farklar bulunmaktadır. Bilâl'in mesnevîsinde Erve, yaşadığı şehrin ileri gelenleri tarafından kendisine layık görülen bir kişiyle evlendirilmeye çalışılır. Sonunda Sâdık isminde biriyle evlendirilir. Sâdık evlendikten sonra savaşmak için Filistin'e gider.⁸ Üzerinde çalıştığımız eserde ise Erve'nin nasıl evlendiği anlatılmaz ve eşinin adı zikredilmez. Ayrıca eşinin savaşmak için gittiği yerin adı da geçmez.

Bilâl'in mesnevîsinde Erve taşlandıktan üç gün sonra bulunur. Ona yakın bir yerde konaklayan kervan ahalişi feryatlarını duyup yardımına koşarlar. Erve, başından geçenleri anlatır ve kervanbaşı ona kervan içinde emniyetli bir yer göstererek onu da aralarına alır. Aradan haftalar geçmiştir. Erve'ye kötü niyetle bakanlar vardır. Bir gece namaz kıldıktan sonra uyuyakalır. Bu kötü niyetli kişilerden biri kardeşini öldürdüğü bıçağı Erve'nin yatağına siler ve bıçağı Erve'nin yastığının altına koyar. Sabah olunca suçu Erve'nin üstüne atar. Erve ise durumu kervanbaşına anlatır ve o da onu korur.⁹ Üzerinde çalıştığımız nüshada ise Erve'yi taşların altında bulan kişi ovaya sürü otlatmak için gelen bir Arap'tır. Erve'yi alır ve evine götürür. Ona âşık olur, fakat Erve kocasına olan sadakatini korur. Bu Arap'ın hizmetçi de Erve'ye göz koyar. Fakat Erve onu da reddeder. Buna öfkelenen hizmetçi sahibinin beşikteki bebeğini öldürür. Bıçağın kanını Erve'nin elbiselerine sürer ve onun yastığının altına bıçağı gizler. Arap'ın eşi uyanır ve bebeklerini kanlar içinde görür. Erve'nin üzerini kanlar içinde görünce onun bebeklerini öldürdüklerini sanırlar. Fakat Erve bu işi kendisinin yapmadığına onları inandırır.

Bilâl'in *Kıssa-i Erve*'sinde kervanbaşından kendisini bir sahil şeridine bırakmasını ister. Orada darağacında asılı bir kişiyi görür. Neden asıldığı sorar. Borç yüzünden olduğunu öğrenince borcunu öder ve adamı asılmaktan kurtarır. Bundan dolayı genç Erve'ye hayran olur ve onun hizmetçisi olmak ister. Erve bunu kabul etmez ve yakın bir yerde bulunan mağaraya birlikte sığınır. Namaz kıldıktan sonra Erve uyuyakalır. Geç, onu ipe bağlar. Erve uyandığında bunun yanlış olduğunu söyler, fakat bu sözleri gence tesir etmez. Bu sırada mağarada bir aslan belirir. Bundan çok korkan genç Erve'den yardım diler. Erve aslanı kucaklar ve birden aslan kayboluverir. Gençle hiç konuşmayan Erve bir gemi görünce sevinir. Genç niçin sevindiğini öğrenince gemidekilere onun kendisinin cariyesi olduğunu ve satmak istediğini söyler. Bunun üzerine geminin kaptanı da onu satın alır.¹⁰ Üzerinde çalıştığımız eserde ise Erve genci kurtardıktan sonra oradan ayrılır. Genç ise kendisini kurtaranın kim olduğunu soruşturup öğrenir ve Erve'nin arkasından yola çıkar. Ona bir köyde ulaşır ve ona sahip olmak ister. Erve kendisini reddedince onu geçmekte olan geminin kaptanına satar.

Bilâl'in mesnevîsinde Erve gemi battıktan sonra kıyıya sağ salim varır ve şehir halkı o esnada oradadır. Erve'yi kurtarıp ölenler için ağıt yakmaya başlarlar. Kalan mallarını kurtarmaya çalışırlar. O arada padişah da oradadır ve Erve'yi görür. Ona olanları sorar. Onun sıradan bir insan olmadığına hükmeder. Onu veziri yapar.¹¹ Üzerinde çalıştığımız mesnevîde Erve, fırtınadan kurtulup padişaha kendisi gider. Padişahın huzurunda olup biteni anlatan Erve vezir olur. Ancak kadın olduğunu herkesten gizlemiştir.

Bilâl'in *Kıssa-i Erve*'sinde şehir halkının ileri gelenleri onunla evlenmek isterler. Fakat evli olan Erve onları reddeder ve memleketin bütün kadınlarını toplar. Onlara nasihatte bulunur.¹² Üzerinde çalıştığımız mesnevîde şehrin ileri gelenleri, Erve'yi erkek sanmaları dolayısıyla kendisine imamlık teklifinde bulunurlar. Bunun üzerine Erve memleketteki bütün kızları sarayına çağırır. Şehir halkı bu kızlardan birisiyle evleneceğini sanırlar. Fakat Erve gerçek kimliğini açıklar ve bir kadının imamlık yapamayacağını söyler. Daha sonra kızları evlerine gönderir.

⁸ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 169.

⁹ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 170.

¹⁰ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 171-174.

¹¹ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 178-179.

¹² A.g.m., KUZUBAŞ, s. 179-180.

Bilâl'in mesnevîsinde Erve, eşi Sâdık'ı, onun kör olan kardeşini ve başka bir körü huzurundan kovar. Üçü de çaresiz olarak evlerine geri dönerler. Şehir halkı ise bu yaptığının doğru olmadığını söyleyince çölde dua için toplanılmasını emreder. Eşinin onu tanımaması için yüzünü peçeyle örter. Onu imtihandan geçirir.¹³ Üzerinde çalıştığımız mesnevî ise Erve'ye eşi kör olan kardeşi ve Erve'yi cariye olarak satan genç gelir. Erve onları tanır. Yaptıkları günahları ifşa etmeleri karşılığında dua ederek gözlerine kavuşmalarını sağlar. Ayrıca Bilâl'in eserinde kervanda olan ve kendisini kardeşini öldürmekle suçlayan adamın babası gelip ondan yardım ister. Erve, onun oğlunun günahını açıklaması karşılığında dua eder ve gözleri açılır.¹⁴ Üzerinde çalıştığımız eserde ise bu kişi onu evine götüren Arap'tır. Sahibinin bebeğini öldürüp Erve'ye suç atan ve kör olan hizmetçidir. Bununla beraber Bilâl'in eserinde Erve'nin Allah'a yalvararak ruhunu teslim alması yönündeki rivayet bulunmamaktadır.

4.SONUÇ

Hazırlanan bu makalede rivayetler yoluyla İsrâ'iliyattan İslam kültürüne geçen Erve hikâyesinin incelenmesi yapılmış ve Bilâl'in *Kıssa-i Erve* isimli mesnevîsiyle aralarında farklar belirtmeye çalışılmıştır. Hikâyeyi rivayet eden Vehb bin Münebbih'in tarihî kişiliği hakkında bilgi verilmiş ve Dâsitân-ı Erve Hatun isimli mesnevînin şekil ve muhteva incelemesine yer verilerek mesnevî edebiyatında yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

5.Mesnevînin Metni:

Dâsitân-ı Erve Hatun

Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün

104a	1	Gel imdi Hâk emriyle olanı Ve hem cefâlara şabır kılanı
	2	Cefâyı çek vefâda ey 'azîz Günâhlardan kendiñi eyle temüz
	3	Vehb bin Münebbih der bir hikâyât Beyân iderem hak dilerse 'inâyet
	4	Benî İsrâ'îl'de var idi bir hatun Adı Erve dahı 'aklı bütün
	5	Key cümle 'aşır içinde karıda Hâk emri üzre kendi eride

¹³ A.g.m., KUZUBAŞ, s. 181-183.

¹⁴ A.g.m., KUZUBAŞ, s.184.

-
- 6 Eri bir gün sefere ‘azm eyledi
Hatunuñ yiyecegin gör n’eyledi
- 7 Kardaşı var idi aña gör didi
Ne isterse kardaş aña vir didi
- 8 Kardaşını koyup kendi gitdi
Evde olan kardaşı gör ne etdi
- 9 Kardaşınıñ hatununa didi
Çok zamandır ‘aşıkım saña didi
- 10 Şimdi buldum fırsatını gör beni
Hizmet ideyim saña dün i günü
- 11 Kardaşım gâ‘ib olup gidüpdür
Dağı eve gelmegi terk idüpdür
- 12 Hatun ider hâşâ sözünden utan
Kardaşın gâ‘ib ise hâzır Raḥmân
- 13 El bilmezse Allâh bilür her işi
Zevcimiñ ḥaḳḳın şaḳlarım ey kişi
- 14 Yüz karası eylemek hüner degil
Utanup ol söyler añula añul
- 15 Bu kez çıkdı gitdi herîf
Kendi göñlünden gücenür ‘arîf
- 16 Taşrada iblîs aña yigit dön girü
Bu işi söyle gir içerü yalvaru
- 104b 17 Girdi içerü luḫf-ıla söyler
Ḥasen ḥulḳı eyledi aña rıfḳ-ıla

Turkish Studies

-
- 18 Görüp olmaz bir zamân korku şaldı
Hışma varup gör aña neler kıldı
- 19 Zinâ idicisin şahid getirin
Daşlayuban işiñi bitürin
- 20 Fâhişelikle var şahidim
Seni recm etmege olsun 'ahdim
- 21 Der ol hatun cân Hağ yolına
Kırmışdır Hağ rızası yolına
- 22 Hatunı maħkemeye getürdiler
Dört yalan şahid-ile yuwardılar
- 23 Şahidler ider eyvâh aña
Kâdı ider recm gerekdir buña
- 24 Taşladular bir yazuda ol hatunı
Öldi gitdi şandılar ol hatunı
- 25 Ol hatunı taş altında kodılar
Dürlü canavarlar yesün dediler
- 26 Uğradı bir 'Arab pes ol yazuya
Gütmege varmış idi koyun kızuya
- 27 Ol yazudan bir inildi gelür
Bağuban taş altında avâz gelür
- 28 Vardı görür bir hatun-durur
İñleyüp gâh şu ister gâh yuvadur
- 29 Beñzemiş yüzi gökdeki güneşe
Cümle kan olmuş gevdesi başdan başa

- 30 Şu virdi ‘Arab bu kez hatuna
Eve eletüp du‘âlar itdi yine
- 31 Yaraları oñulup oldı kıyam
Aydan arı günden şevkli oldı hem
- 105a 32 Bu kez ‘Arab da ‘âşık oldı aña
Der yâ hatun gel gönül ver baña
- 33 Hatun ider kork Allâh’dan ey kişi
Bâtil eyleme etdigün hayr işi
- 34 Benim erim vardır öyle biliñüz
Uyman şeytâna inşafa geliñüz
- 35 Ferâgat etdi bu kez ‘Arab andan
Velî ihsân eyledi-ki cândan
- 36 Bu kez ‘Arabın kulu var idi
Cismi siyâh k’âmil olmuş er idi
- 37 Görince ol hatuna oldı ‘âşık
Nefsi noqşân idi gönül bulaşık
- 38 Çok yalvardı yürekli idemedi
Kendü didügi yola gidemedi
- 40 Efendisinün bir oğlu var idi
Genççe idi beşik aña kâr idi
- 41 Kimse duymadan anı boğazladı
‘Avratın başına gör n’eyledi
- 42 ‘Avratın donlarına çaldı kanı
Anı boğazladı şanalar ya’nî

Turkish Studies

-
- 43 Bu kez veledin anası uyandı
Oğluna bakmağa beşige tayandı
- 44 Gör-di-ki oğlumı boğazlamışlar eyvâh
Şayha idüp figân etdi didi âh
- 45 Hem gördiler ‘avratın tonında kanı
‘Acep kim etdi didiler bunu
- 46 ‘Avratın basduğunu kaldırdılar
Kanlu bıçağı altında buldılar
- 105b 47 Didiler ‘avrata sen etdin bunu
Böyle mi ider derdik biz seni
- 48 Ol ‘avrat der etmedüm ben bu işi
Hakk’a ‘âşîdür bunu iden kişi
- 49 Ben bilmezem bu işi idenleri
Yañılup egri yola gidenleri
- 50 Hakk’dan kırkıban zinâ etmedim
Ne ma‘kûla sizlere kırılak urmadım
- 51 İşde gün dek recm itdiler beni
Zinâ itdiñ deyü civirdiler beni
- 52 Zinâ hod ‘ayândur kandan ‘ayân
Şüphe yokdur cümleye inan
- 53 Hakk’dan kırkıdılar böyle diyicek
Naşihat yüzinde söz şayıcak
- 54 Ol ‘Arab kişi hemân şabra vardı
Turu geldi dört-yüz aqça virdi

Turkish Studies

-
- 55 Var burada durme deęiş yerini
Bir zamân ola-ki bulasın erini
- 56 Pes ‘avrat durmayup girdi yola
Yine Hâk bile başına neler gele
- 57 Vardı bir yere uğradı hâton
Gördi-ki bir yigit aşarlar o gün
- 58 Şordı bu yigidin şuçu nedir
Ol halk didi virecegi vardur
- 59 Hârcını virmeyeni sultânımız
İşde budur böyle ider hâlümüz
- 60 Hâton ider kaçadur bunuñ bahâsı
Dört-yüz dirhem didiler hem bahâsı
- 61 Kurtulsun deyü virdi hâton anı
İndirdiler dahı çıkmamış cânı
- 62 Hâton geçdi gitdi tırmadı anda
Yolcu yol fikrin ider gicede günde
- 106a 63 Çün ol yigit derdi ‘aklı başına
Kim kırtardı der beni yoldaşına
- 64 Kırtardı seni bir hâton dediler
Âferin deyüp medh eylediler
- 65 Düşdi hâtonuñ izine ol yigit
‘Izşa dirler bir köyde irişdi yigit
- 66 Bağıdı hâtona hemân oldu ‘âşık
‘Avrat ider kırk Allâh’dan yamaşık

- 67 İder hatun ben saña etdim ihsân
Beni helâk idüp olma tuğyân
- 68 Bir kişi bir kimseye ide eylik
İnşâf degil yerine ola kemlik
- 69 Böyle derken bir gemi geçdi
Ol yigit çağırmağa ağzın açdı
- 70 Bir cāriyem var şatam didi ol
Dilerseñiz alıñ gitmeñ didi ol
- 71 Gemi durdı ol hatunu gördiler
Biñ aqçaya anı şatun aldılar
- 72 Aldılar gemi içine ol 'avratı
'Āşık oldu alan aña katı
- 73 Gice oldu çün tama' etdi aña
'Avrat ider İlâhî şıgındım saña
- 74 Hemân bir kara pus çökdi gökden
Mevc urdı deñiz hareket etdi birden
- 75 Ata ana günü oldu bunlara
Yağın oldu helâk olmağ bunlara
- 76 Ecdehâlar gibi talışlar gelür
Ura ura gemiye hamle kıılır
- 77 Hatun ider kurtulmağ diler misiz
Halâş olmağa necâ ister misiz
- 78 Ben hurrem cāriye degilüm biliñüz
Er 'avratını sizden mağnî alıñuz

Turkish Studies

- 79 Şatun alandan beni kılıñ halāş
Du‘ā kılayım Hakk’a ey nās
- 106b 80 Umaram-ki ‘afv ide Hakk belāyı
Gidere üstüñüzden belāyı
- 81 Rāzı olup didiler aña
Bir du‘ā kıldı-kim kıldılar taña
- 82 Rūzigār haq emriyle sākin oldı
Emn-i emān oluban sākin deñiz kıldı
- 83 Hep ‘ahdi dönüp qaşd etdiler
Bu kez rīh deryāsına tecdīd etdiler
- 84 Tağlar gibi tağkalar kıpdı anlara
Yine kıldılar kara günlere
- 85 Hikmet ile gemi iki yarıldı hemān
Cümlesi anda ğarq oldı ‘ayān
- 86 Hakk Te‘ālā şaqladı hatunı
Hem mālını dağı ‘aql-ı bütünü
- 87 Gemisiniñ bir tahtası eyle ol kenāra
Çıkdı Hakk emriyle ol bir yire
- 88 Hakk’a hamd eyledi hatun bī-hisāb
Anlar-ıla bile olmadı ‘itāb
- 89 Gitdi bir şehre vardı mālīk kıtına
Ahvāli ifāde etdi beg hāzretine
- 90 Bir harab gemidir ki anda didi
İçindeki cümle ğarq oldı didi

- 91 Ādem şaldı varsun alsun mâlları
Hem âdem gönder aşatsun begleri
- 92 Didigi gibi etdiler ol işi
Ayrılması gelmez anı gören kişi
- 93 Hüsüne bağan kişi kıldı taña
Ne diyicek bilmez âdem aña
- 94 Durup bir yerde eyledi 'ibâdet
Bilmediler kim anı er mi 'avrat
- 95 İştihâr buldı marâzlar[a] şifâ
Geldigine halk sevine şafâ
- 96 Begleri haste olup erd[i] ecel
Halk didi yerine bir kişi görin mehel
- 97 Beg didi gelen yigidi beg eyleñ
Yalvaruban aña eyüce söyleñ
- 98 Çünkü beg öldi geçdi yerine
Bugünün hükmüni kıomaz yarına
- 107a 99 Ol şehriñ uluları geldiler
İmâmlıkda sen eyle didiler
- 100 Hatun ider bir sözüme vardur size
Kızıñız kız kıarındaşıız gelsün bize
- 101 Ferağ olup evlerine döndiler
Kendüsine anı alur şandılar
- 102 Getürdiler her birisi anları
Şaldılar sarāya gelen cānları

- 103 Cem' olup kızlar durdılar yanına
Ne iş ider ol hatun diñle yine
- 104 Şaçı ile memesini anlara
Gösterdi biner sarāya gelenlere
- 105 Hıḫbe oḫu imām ol-derler baña
Cā'iz degil 'avrat üñiden şuña
- 106 Ol kızlar hep selāmlayup gitdiler
Aḫvāli varup ifāde etdiler
- 107 'İtikādları daḫı ziyāde oldı
Günden gün artuḫ ḫürmeti oldı
- 108 Nice yıllar anda eyledi ḫā'at
Dāyimā 'ibādet iderdi ḡāyet
- 109 Rāvī ider diñle n'oldı aḫı ḫāl
Ba'de zamān eri geldi derḫāl
- 110 Seferden evine geldi ol kişi
Baḫdı evde yoḫdur anıñ eşi
- 111 Hem daḫı ḫarındaşı der ol 'avrat
Ḳıldı zinā recm idüp ḫaşladılar
- 112 Öldi gitdi meydānda ol
Eri daḫı ol işe şabr etdi yol
- 113 Ḳardaşınıñ gözine ister devā
Her kişiye şorardı ive ive
- 107b 114 Bir ḫaber işitdi bunlar hemān
Bir cāriye medḫ etdiler ferāvān

- 115 Çok kişiye sebep olmuş didiler
‘Azm idüp gayrı işi qodılar
- 116 Qardaşını getürüp gide eve
Gider iken vardılar anlar bir eve
- 117 Ol aşılan yigidin evidir bu
Ol dahı kör olmuş çeker kayu
- 118 Orada bir kör oğlan alup gider
Yola gitmek yoldaş taleb ider
- 119 Üçi dahı Allāh emriyle gitdiler
Ol hatunun şehrine yetdiler
- 120 Üç kişi kör getürüp vardı
Erve dahı üçünü görüp bildi
- 121 Her birisin bunların bildi tamām
Velī kendüni bildirmez yā İmām
- 122 İtd[i] erine haber vir didi
Ya‘nī sözün var ise söyl[e] didi
- 123 Eri ider qardaşım oldu kör
Du‘ān berekātıyla şifā bu bula der
- 124 Hatun ider kişi seniñ qardaşına
Zulüm etmişdir bu senİN yoldaşına
- 125 Ma‘şiyet irtikāb etmiş-dürür
Anıñ-çun Haq ‘ıqāb etmiş-dürür
- 126 Söyle qardaşına desün doğrısın
Haq Te‘ālā sevmez qulun ergisin

- 127 Çār u nā-çār söyledi kör kişi
Ne didiñse eylemişem ben ol işi
- 128 Döndi qardaşına bilmiş ol
Ben eyledim yüz qarasın qanı yol
- 108a 129 Mağrūr etdi beni şeytān ey ağı
Ṭama‘ kıldım ben qaçındı ol-dağı
- 130 Qorqdı Allāh’dan şaqladı haqqını
Hıyānet etmedi diñle beni
- 131 Ne etdiyse cümlesin didi aña
İşidenler cümlesi kıldı taña
- 132 Erve ider İlähî kul seniñdir İlähî
İkrār etdi şifā virğül İlähî
- 133 Açıldı gözler buldı şifā
Kör şağıldı hoş sürdiler şafā
- 134 Durdı geldi aşılının babası
Nedir bu oğlumıñ şifāsı
- 135 Hatun ider senin oğlun kişi
Eylüğe kemlikdir anıñ işi
- 136 Mazlūmın uğramış bed-du‘āsına
Haq kör eylemiş pes anı öylesine
- 137 Ol-dağı virmiş ikrār-ı haber
Şifā bulanda aña oldu nazār¹⁵
- 138 Ol-didi gerçektir söziñüz
İllā sevinmeye yoqdur yüzünüz

¹⁵ bulanda: bunanda (Metinde).

- 139 Deyü virdi hep olan mâcerâyı
Zîrâ gelmişdir şifâ aranı
- 140 Bir hatun baña itdi ulu ihsân
Anı biñ aqçaya şatmışam hemân
- 141 Aldım aqçayı elime oldu taş
Kör oldu gözüm dökdi yaş
- 142 Ol hatun Allâh'um didi bir kez
Şifâ buldı gözleri gitdi marâz
- 143 Andan-şoñra didi kulun ağası
Bize-de ihsân gerek ey halk ebüsü
- 144 Hatun ider ki kader etdi kul saña
Ni'metiñi bilmedi öñden soña
- 108b 145 Çıkardı ni'metiñ anıñ gözini
Gelsün imdi toğr[1] disün sözini
- 146 Utanaraq hemân başladı söze
Nefs-ile şeytân igvâ virdi bize
- 147 Efendim oğluñı ben boğazladım
Ol hatuna ben bühtân eyledim
- 148 Yañılup etdim ben ol yaman işi
Haqq'ın hışmını urdı baña ey kişi
- 149 Hatun el kaldırup etdi du'â
Kulun gözleri açıldı ey ağa
- 150 Cümlesi eriniñ karşusunda
Oldı bu iş ol şehr çârşusunda

-
- 151 Bu işler tamām oldu diñleyenler
Erine kendini bildirmek diler
- 152 Ol atun der kim beñzetdiñ kişi
Bu ellerde var mı baña beñdeři
- 153 Ol er ider ger olmasa ‘avratım
Seni derdim budur anam-eřim
- 154 řöyle bil-kim ol atunum ben didi
Başından geenleri řerħ eyledi
- 155 İftirā idüp beni recm itdiler
Tařlayuban evlerine gitdiler
- 156 Bir zamān ul deyü řatdılar beni
Yesir oldum bir zamān diñle beni
- 157 Gemiye girüp deñiz azduğun
Halk ırlup kendü řöyle gezdigiñ
- 158 Deyü virdi erine cümle biribir
şimdi emānet ebemin bulduğ der
- 159 Rāvī eydür ol er ağladı atı
Ulu kişi ağladı gör ħükmini
- 160 Elin urup ta‘accüb eylediler
Āferīn deyüp söylediler
- 109a 161 ünkü gice oldu alkdı atun
Āb-dest alup namāza durdı atun
- 162 Der İlāhī ger benden rāzı iseñ
Alasın rūħımı gözetler-iseñ

- 163 Seniñ hizmetiñ dâdı yiter baña
Ġayr[1] hizmet virmegil baña
- 164 Secdede rûhımı kabz ide Allâh
Nefs-ile şeytân şerrinden ola āgâh
- 165 Bir dem rivâyetde andan-şoñra anlar
İkisi-de çok ‘ömürler sürdiler
- 166 Ol hatundan dört enbiyâ gelüpdür
Hâk’dan merhamet cânlarına alıpdur
- 167 Okıyanı diñleyeni yazanı
Raḥmetiñle yarlıgağıl ya Ġanî
- 168 Her kim diler Hâk’dan raḥmet kazana
Fâtiḥa okıya bağışlaya yazana

KAYNAKÇA

DEVELLİOĞLU, Ferit (2005). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi.

DİLÇİN, Cem (2009). **Yeni Tarama Sözlüğü**, 2. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, <http://katalog.iae.org.tr>.

Jewish Encyclopedia, <http://www.jewishencyclopedia.com>.

KUZUBAŞ, Muhammet (2010). “Klâsik Türk Edebiyatında Kadına Bakışın Farklı Bir Örneği: Kissa-i Erve”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2010, Volume: 3, Issue: 13, s. 167-187.

Kültür Bakanlığı, Fatih Millet Kütüphanesi, <http://78.181.100.70/yordam.htm>.

Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr Web Adresi, Büyük Türkçe Sözlük, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013